

1. Waga wyznaczenia grodzki jest podważona w związku z brakiem wypracowania jednolitej polityki historycznej w zakresie badań grodzisk w Badenii i Wiertembergii. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

2. Wzrost zainteresowania badawczego w zakresie grodzisk w Badenii i Wiertembergii jest widoczny w ostatnich latach. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

3. W dziedzinie badań grodzisk w Badenii i Wiertembergii istnieje wiele problemów, które należałoby rozwiązać. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

4. W dziedzinie badań grodzisk w Badenii i Wiertembergii istnieje wiele problemów, które należałoby rozwiązać. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

5. W dziedzinie badań grodzisk w Badenii i Wiertembergii istnieje wiele problemów, które należałoby rozwiązać. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

6. W dziedzinie badań grodzisk w Badenii i Wiertembergii istnieje wiele problemów, które należałoby rozwiązać. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

7. W dziedzinie badań grodzisk w Badenii i Wiertembergii istnieje wiele problemów, które należałoby rozwiązać. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

8. W dziedzinie badań grodzisk w Badenii i Wiertembergii istnieje wiele problemów, które należałoby rozwiązać. W tym celu należałoby wypracować jednolitą politykę badawczą, która uwzględniałaby różnice w strukturze grodzisk i w ich funkcjach.

Wydawnictwo

Hartwig Zürn, HALLSTATTZEITLICHE GRABFUNDE IN WÜRTEMBERG UND HOHENZOLLERN, Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg, t. 25/1-2, Stuttgart 1987, Textband ss. 247 i 99 rycin w tekście, Tafelband – 505 tablic.

Ukazanie się monumentalnego katalogu znalezisk grobowych z terenu dawnej prowincji Wirtembergia i Hohenzollern, obejmującej większość obecnego kraju Badenii i Wiertembergii, pochodzących z okresu halszackiego C i D, jest wydarzeniem znaczącym dla badań nad okresem halszackim w Europie, a także dla badań nad Celtami. Był to bowiem obszar centrum kultury

zachodniohalsztackiej, leży na nim Heuneburg, słynny zdumiewającymi odkryciami z tego czasu, a także liczne kurhany z pochówkami „książęcymi” — na czele z niedawno odkrytym obiektem z Hochdorf. Przekazy pisane pozwalają bezspornie określić mieszkańców tego terenu jako Celtów, poczynając od VI w. p.n.e.

Z punktu widzenia archeologii jest to również obszar pod innym względem dość wyjątkowy — działalność wykopaliskowa została tam podjęta wyjątkowo wcześniej. Pierwsze dane o odkryciach zabytków z okresu halsztackiego odnoszą się do XVI w., a do 1850 r. przeprowadzono 95 znanych kampanii wykopaliskowych.

Omawiany katalog obejmuje w zasadzie całość materiałów wydobytych do 1970 r. Jedynie kilka cmentarzysk z okolic Heuneburga, będących w opracowaniu, oraz kilka dalszych, będących przedmiotem 3 obszernych publikacji monograficznych, zostało tylko wzmiankowane w katalogu, lecz nie opisano ich ani nie uwzględniono w części ilustracyjnej. W sumie katalog obejmuje 500 stanowisk nekropolicznych, a w części ilustracyjnej uwzględniono około 3200 zabytków metalowych, około 1100 naczyń i 250 ich fragmentów. Znaczna część materiałów zestawionych w katalogu została zebrana przez Autora jeszcze przed II wojną światową, w okresie przygotowywania rozprawy doktorskiej, dzięki czemu znalazły się w nim zabytki i informacje archiwalne, które uległy zniszczeniu w czasie wojny lub zaginęły z innych powodów.

Część tekstowa obejmuje przedmowę, wstęp, omówienie historii badań wykopaliskowych na obszarze Wirtembergii oraz krótką charakterystykę materiałów halsztackich z tego terenu, krótkie objaśnienie zasad, według których został opracowany katalog, a wreszcie właściwy katalog (s. 35-228) uporządkowany według powiatów, a w ich ramach alfabetycznie. W katalogu uwzględniono bezspornie zlokalizowane znaleziska typu grobowego, bardziej charakterystyczne znaleziska nie zlokalizowane — zapewne pochodzenia grobowego — materiały wydobyte z jaskiń (przeoczono przez badaczy groby), a także zabytki halsztackie odkryte w grobach alamańskich (najpewniej wydobyte w przeszłości z grobów halsztackich).

W opisie znalezisk uwzględniono skrótove dane na temat położenia stanowisk, konstrukcji grobowych (bez podania wymiarów i innych szczegółów), rodzaju i orientacji pochówka oraz bardzo skrócony opis zabytków, a na końcu — miejsce ich przechowywania oraz bibliografię. W zasadzie całość inwentarza grobowego jest wyobrażona w części ilustracyjnej, niektóre zabytki dwukrotnie — rysunki na tablicach oraz zdjęcia w postaci rycin w tekście. Autor zrezygnował jedynie programowo z rysowania części paciorków — uwzględnił tylko ich przykłady. Nie zostały natomiast zamieszczone żadne elementy dokumentacji terenowej (plany grobów czy ich konstrukcji) ani mapy z lokalizacją stanowisk. Jedyna mapa (ryc. 99) załączona do pracy to mapa z naniesionymi miejscowościami, z których znane są halsztackie znaleziska grobowe z opracowanego obszaru. Niewątpliwie rezygnacja z zamieszczenia choćby podstawowych elementów dokumentacji grobów (wymuszona najpewniej względami wydawniczymi) ogranicza nieco znaczenie omawianej pracy — nie może ona bowiem być wykorzystywana do studiów nad obrządkiem pogrzebowym.

Obszar objęty katalogiem był w okresie halsztackim C zajęty przez grupy kulturowe wyrosłe na podłożu kultury pól popielnicowych. Większość terenu cechuje występowanie bardzo charakterystycznej, bogato zdobionej ceramiki typu Alb-Salem, na wschodzie widoczne są wyraźne nawiązania do Bawarii, strefa północna wykazuje cechy grupy Koberstadt. Zdecydowanie dominującą formę grobów stanowiły kurhany z jednostkowymi grobami ciałałpalnymi, niekiedy z konstrukcjami kamiennymi lub drewnianymi, zwykle bogato wyposażonymi w ceramikę (wyjąwszy grupę Koberstadt). Wyposażenie grobów było mało zróżnicowane, zawierały one niewiele zabytków metalowych, wyróżniają się jedynie nieliczne groby wyposażone w miecze. Groby szkieletowe spotykano bardzo rzadko.

Przejsię do okresu halsztackiego D oznacza zasadniczą zmianę. Prawie cała Wirtembergia weszła w skład jednolitej prowincji zachodniohalsztackiej, obejmującej wschodnią Francję i południowo-wschodnie Niemcy. Tylko północno-wschodnia peryferia Wirtembergii zachowała odrębność — znaleziska wykazują wyraźne nawiązania do kultury kurhanów północnobawarskich. W tym czasie prawie całkowicie zanikło ciałałalenie, upowszechnił się zaś obrządek szkieletowy z dominacją orientacji S-N, liczne stały się kurhany wielopochówkowe oraz wtórne pochówki

w kurhanach starszych. Prawie całkowicie zniknęła z wyposażenia grobowego ceramika, a gwałtownie wzrosła liczba wyrobów metalowych zwykle całkiem odmiennych form. Często były zakładane nowe cmentarzyska. Zaznaczył się szybki wzrost różnorodności wyposażenia grobowego, a nieco później liczne stały się tzw. groby książęce, co wskazuje na ukształtowanie się społeczeństwa silnie zróżnicowanego pod względem społecznym.

Wydanie przez Urząd Konserwatora Zabytków Archeologicznych Badenii-Wirtembergii dzieła, będącego efektem wieloletniej benedyktyńskiej pracy dr. H. Zürna, umożliwi badaczom wykorzystywanie wyjątkowego zbioru źródeł z terenu, odgrywającego w okresie halsztackim rolę jednego z najważniejszych centrów gospodarczych i ośrodka kultury silnie powiązanego od VI w. p.n.e. ze światem śródziemnomorskim. Ślady oddziaływań kręgu zachodniohalsztackiego stwierdzamy także na ziemiach polskich, dlatego recenzowana praca winna także zainteresować badaczy polskich. Pobudzające intelektualnie jest też śledzenie zasadniczej różnicy między Ha C i Ha D na obszarze Wirtembergii, a następnie między Ha D i LT A-B, odbijających gwałtowne przemiany, które dokonały się tam najpewniej w warunkach kontynuacji demograficznej. Procesy te mogą stanowić pewną analogię do zasadniczych przemian kulturowych, które obserwujemy na ziemiach polskich w V-II w. p.n.e., a hipotezy formułowane w celu ich wyjaśnienia nie są wciąż wystarczająco udokumentowane.

Zenon Woźniak

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]